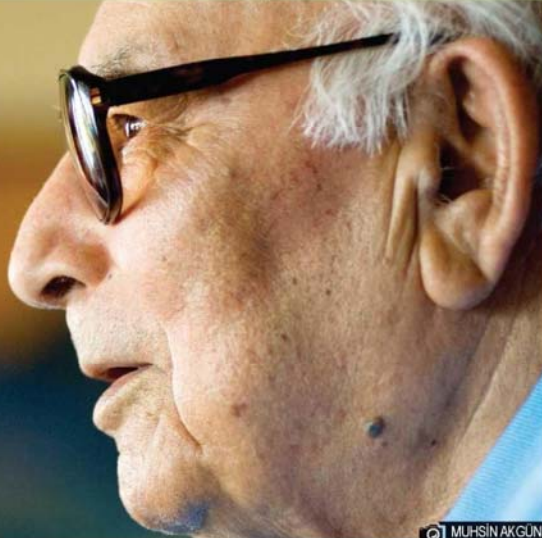
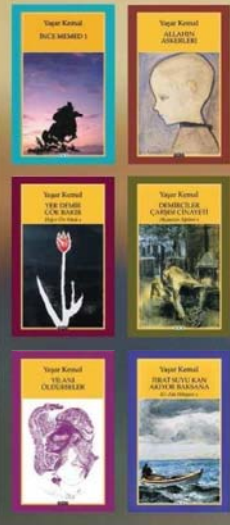

KAPAK

MÜHSİN AKGÜN

Sıtmadan kırılan göçmenlerin akrabası

Yaşar Kemal romancılığının bir simgesi de "ırmak romanlar"dır. Çocukluğundan, gençlik tecrübelerinden beslenerek kurduğu romanlarını, birbirini takip eden seriler biçiminde yazmıştı. Hatta kendi hayatını da üç romanlık bir seriye dönüştürmüştü.

CEM ERCİYES
cem.erciyes@radikal.com.tr

Yaşar Kemal'in en ünlü romanı **İnce Memed**, yazıldıktan otuz yıl sonra, yani daha 1980'lerde gerçek bir halk kahramanına dönüşmüştü bile. Adana'nın Hemite köyünde geçen çocukluğu sırasında büyük bir merakla dinleyip aklına kazıdığı binlerce deyiş, ağıt, efsane ve söylencenin bir kısmı da eşkiyalar hakkındaydı mutlaka. Bunlardan yararlanıp başkaldırmaya, onurunu korumaya "meçhur" İnce Memed adında birinin hikâyesini oluşturmak ve onu dört ciltlik dev bir romana dönüştürmek ise **Yaşar Kemal**'in dehasıydı. Roman o kadar sevildi, o kadar çok okundu ve konuşuldu ki kimileri onu **Yaşar Kemal**'in yeniden kaleme aldığı **Binboğalar Efsanesi**, **Ağrı Dağı Efsanesi** gibi gerçek halk hikâyelerinden biri sandı. Toroslar'da araştırmacılar yıllarca İnce Memed'in mezarını aradılar, köylüler onlara İnce Memed hikâyeleri anlattılar. Gazeteler bunları haber yaptılar.

İşte böyle böyle **Yaşar Kemal** Anadolu oldu. Anadolu'yu sadece insanıyla değil, doğasıyla da en iyi anlatan yazar.

Ailesi Van'dan kaçıp Çukuro-

va'ya gelmişti. Birçok romanında okuduğumuz, Çukurova'ya gelip orada sıtmadan kırılan göçmenlerin hikâyesinde kendi ailesi de vardı belli ki. Türkmenlerin yaşadığı Hemite köyünün tek Kürt ailesi onlardı. Bir Anadolu köylüsü olmanın tüm sıkıntılarını da yüklenerek büyüdü. Orta üçe kadar okudu ve ardından kasabada, tarlalarda, İstanbul'da her nevi işte çalıştı. İnsan hikâyelerini belli ki o zamandan biriktirmeye başladı.

Yazar olacağı belli miydi? Belki de evet. Çünkü daha küçükken yazmaya meraklıydı. Dönemin yerel dergilerinde yayımlanmış yazıları, şiirleri var. Ama **Yaşar Kemal**'in müjdesini veren en önemli işi **Ağıtlar** kitabı. Hafızasına kazıdığı onlarca ağıtla yetinmeyip bir bilimadamı, gazeteci gibi köyleri gezmiş ve ağıtları derlemişti. Bunları 1943'te yayımladığında sadece 20 yaşındaydı. Nitelik onun bu merakını fark edenler oldu. Abidin Dino, Arif Dino ve ünlü folklor araştırmacısı Pertev Naili Boratav'la dostluklar kurdu ki bu dostluklar onun yazar kimliğinin oluşumunda da etkili oldu.

Komünizm propagandasından bir yıllık hapisliğin ardından Adana'ya geride bırakma zamanı gelmiş

oymalı ki 1951'de İstanbul'a gitti. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanmaya başlayan sonraki yıllarda da zaman zaman döneceği röportajcılığı çok sevdi. En ünlüleri **Yanan Ormanlarda Eli Gün**, **Çukurova Yana Yana**, **Allahın Askerleri** olan bu röportajları zamanla dokuz kitaplık bir külliyyat oluşturdu. Bu röportajları okuduğunuzda da romanlarındaki dünyanın gerçekçi bir anlatımıyla karışılarsınız ki bu da bize **Yaşar Kemal** edebiyatın temellerine dair çok iyi fikir verir.

Türk edebiyatının akışı değişti!

Röportajcılığa başladıktan bir yıl sonra 1952'de çıkarttığı ilk öykü kitabı **Sarı Sıcak** da o zaman çok beğenildi. Bugün de okuyanı öykülerin şiddeti ve ele aldığı konularıyla kendine mihlayan çok kuvvetli bir kitaptır **Sarı Sıcak**. Ama **Yaşar Kemal** ne bir öykücü ne de röportajcı oldu. Sonraki üç yıl boyunca görkemli bir roman üzerinde çalıştı. Cumhuriyet'te tefrika edilen romanı 1955'te kitap olarak yayımladı ve Türk edebiyatının akışı değişti!

Aynı yıl yine çok beğenilen, hâlâ ilgi gören, 2007'de Milano'daki La Scala Operası'nda opera olarak bile sahnelenen **Teneke** adlı kısa romanı

yayımlandı. İkinci büyük romanını ise beş yıl sonra çıkartacaktı, **Orta Direk**. Bu kitap, **Yaşar Kemal** romancılığının tipik bir özelliği olan ırmak romanlarının da ilki oldu. Artık **Yaşar Kemal** bir romancı olarak kimliğini ortaya koymuştu.

İkinci 1955'te yayımladığı **İnce Memed**'in ikinci cildini 1969'da diğerlerini ise sırasıyla 1984 ve 1987'de yayımladı. Bu en büyük eseri, otuz iki yılda tamamlanan bir Anadolu efsanesine dönüştü. **Yaşar Kemal**'in "ırmak romanlarının" da ilkiydi.

İnce Memed o kadar beğenildi ki, kimilerine göre **Yaşar Kemal** ikinci romanı kolay tamamlamamıştı. Beş yıl sonra, 1960'da çıkan **Orta Direk**, Dağın Öte Yüzü'ne dönüşünün de başlangıç kitabı olacaktı. Toroslar'ın bir köyünden her yaz Çukurova'ya inip çalışan köylüleri, ovaya yolculuklarını, döndüklerinde köyde yaşadıklarını anlatan dizi **Yer Demir Gök Bakur** (1963) ve **Ölmez Otu** (1968) romanlarıyla tamamlandı. Bunun hemen ardından bir başka dizi gelecekti, Akcasazan Ağaları.

1974'te çıkan **Demirciler Çarşısı** **Cinayeti** bu iki kitaplık serinin ilk romanı oldu. Çukurova'da değişen düzenin farkında olmadan feodal âdetlere kendini kaptırıp gitmiş iki ağanın düşmanlığını anlatan roman, insanın tutsak olduğu ruh halinin de bir anlatısı gibidir. Korku, intikam, gurur... Romanın içerdigi şiddet de dikkate değerdi ve nitelikim daha sonra Fransızcaya çevrildiğinde onu bir western

gibi okuyunlar olmuştur. Serinin ikinci romanı **Yusufçuk Yusuf** 1975'de çıktı.

Çocuklara adanmış kitaplar

1970'lerin ikinci yarısında ilginçtir, **Yaşar Kemal**'in hep çocukların merkezinde olduğu sayfa sayısı az, ama etkisi yoğun kitapları birbirini ardına basıldı. Dokuz yaşında töre cinayeti işleyen Hasan'ı anlatan **Yılan Öldürseler** ile tek tutkusu mavi bir oyuncak kamyon olan Salih'i anlattığı **Al Gözüm Seyreyle Salih** aynı yıl, 1976'da yayımlandı. İki yıl sonra çok ilginç bir röportaj kitabı geldi, İstanbul'un sokaklarında yaşayan çocukları anlatan **Allahın Askerleri**. **Yaşar Kemal** için bu kitap da yeni bir evrenin başlangıcı oldu. Artık otuz yıldır yaşadığı İstanbul'da konu edinmeye başlayacaktı...

Aynı yıl İstanbul'da geçen küçük bir roman yayımlar, yakaladıkları kuşları satan, satamayınca da yiyecek yoksul çocukların hikâyesini, **Kuşlar da Gitti...** 1978 yılı bitmeden üçüncü kitap gelir: **Yaşar Kemal**'in İstanbul'un hozulan doğasına adanmış ve "tek İstanbul romanı" diye tanınan **Deniz Küstü**.

Yaşadığı Florya'da balıkçılarla dostluk kuran, onlarla denize açılan Kemal'in sadece dağlardaki ağaçlar ve kuşlar değil, derinlerdeki balıklar ve yosunlar da ilgisini çekiyordu tabii ki. **Deniz Küstü**, daha sonra herleriyle, köpüklü dalgaları inatçı balıkları ve balıkçılarıyla Bir Ada Hikâyesi dörtlemesinde bolca yer alacak "deniz" e dair ilk kitabı oldu.

DOĞA BİR ROMAN KARAKTERİ GİBİ

Doğa, **Yaşar Kemal** için bir roman karakteri gibidir denir. İnsanı olduğu kadar doğayı da kayıran kuşları, böcekleri bile sevgiyle anlatan **Yaşar Kemal**'in bu tavrı Çukurova'daki yarılca anlatan **Hüyükteki Nar Ağacı** (1980) romanında billurlaşır. Zaten **Yaşar Kemal** kendisi de "doğa-insan ilişkisini en iyi verdiğimiz romanlardan biri" diyecektir bu kitabı için.

Yaşar Kemal hiçbir zaman anılarını yazmadı. Kendisini anlatmaktan sakınan biri de değildi. Verdiği uzun söyleşilerden oluşan kitaplar vardır. O anıları da bir romana dönüştürdü. 50 yaşını geride bıraktıktan sonra, çocukluğunu kaleme aldığı yeni bir ülemeye çıktı okurun karşısına: **Kimsecek**. Aynı kendi hikâyesinde olduğu gibi Van'dan Çukurova'ya göçen bir aileyi, yolda yanlarına aldıkları bir kimsesiz çocuğu anlatıyordu. Salman babası gibi sevdiği İsmail Ağa'yı öldürecektir. Hem de küçük Mustafa'nın gözleri önünde... **Yağmurcu Kusu**, **Kale Kapısı** ve **Kanın Sesi** romanları batıda "modern bir mitoloji" gibi karışılmıştı. İlk kitabı 1980'de yayımlanan bu seri, on bir yılda tamamlandı.

Altı yıl sonra, 1997'de **Yaşar Kemal** bir başka dev roman serisine başlar. Yazarm

son kitapları olacak "Bir Ada Hikâyesi" dörtlemesi, **Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana** ile başlar. Okuyan herkesi şaşkınlıkla bir yeniliği, dilinde ve hikâyesinde farklı bir dokusu vardır bu romanın. Çünkü **Yaşar Kemal** bu kez Çukurova ve Toroslar'dan çıkıp Ege'ye gelmiştir. Roman bir adadaki değişimi anlatır. Eskiden Rumlardan yaşadığı bir adaya savaşlardan, göçlerden yorgun düşmüş, farklı halklardan, âdetlerden ve coğrafyalardan insanlar gelir toplar. Hayatın o eski kıvamını yitip yeniden şekillenmesini anlatan uzun ve etkileyici bir hikâyedir bu. Dört romanlık seri, bizim yakın tarihimize ilişkin büyük anlatıdır aynı zamanda. Serinin ikinci ve üçüncü kitapları **Karıncanın Su İçtiği** ile **Tanyeri Horozları** 2002'de çıktı. Son romanın çıkması için biz okular tam on yıl beklemek zorunda kaldık. **Yaşar Kemal** 90 yaşına bir kala, 2012'de önceklerden hic de aşağı kalır yanı olmayan yeni romanını yayımladı ve hepimizi bir kere daha şaşırttı.

Büyük anlatıyı, Türkiye'nin en sevdiği yazarın geçen hafta kaybettik. Dolu dolu geçen bir hayattan geriye devasa bir külliyyat bıraktı **Yaşar Kemal**. Sımdı okumadığımız okumanın, sevdiğimizizi tekrar hatırlamanın zamanı. Bu da biz okurların, yazara borcu.